

[Ministeren for nedrustningsspørgsmål.]

NATO's atomforsvar og spørgsmålet om, hvorvidt Europa på vej mod enhed kunne besidde et selvstændigt kernevåben. På FN's 20. generalforsamling i 1965 vedtoges imidlertid en resolution om de principper, hvorpå en ikke-spredningsaftale måtte bygge. Det hed i resolutionen bl. a., at a) traktaten måtte være uden smuthuller, som åbner mulighed for, at atommagter og ikke-atommagter direkte eller indirekte foretager nogen form for spredning af kernevåben, b) traktaten skulle tilstræbe en acceptabel ligevægt af gensidige forpligtelser og byrder for atommagterne og ikke-atommagterne, c) traktaten skulle være et skridt henimod gennemførelsen af almindelig og fuldstændig nedrustning, herunder navnlig kernefysisk nedrustning, og d) der skulle være acceptable og gennemførlige bestemmelser om aftalens effektivitet. Hermed konkretiseredes navnlig de uforpligtede landes krav til atommagterne, og der aftegnede sig ud over øst-vest uenigheden en konflikt mellem atommagter og ikke-atommagter.

Under de amerikansk-sovjetiske bilaterale underhåndsförhandlinger og de efterfølgende konsultationer i de respektive alliancer i 1966-67 lykkedes det at opnå enighed mellem supermagterne om en aftaletekst. Dette kompromis opnåedes derved, at Sovjetunionen stiltiende anerkendte det såkaldte „dobbelt-nøglesystem“, der betyder, at USA fremdeles bevarer kontrollen med de kernevåben, som er oplagret hos visse af dets NATO-allierede. Spørgsmålet, om en eventuel europæisk forbundsstat vil kunne overtage de kernevåben, som en i forbundsstaten deltagende atommagt besidder, må afgøres ud fra de almindelige folkeretlige regler om succession. Samtidig skrinlagdes fra vestlig side MLF- og ANF-projekterne. Herefter resterede kun spørgsmålet om kontrol med aftalens overholdelse. Efter langvarige forhandlinger i 1967 opnåedes der enighed om en udformning, der pålægger IAEA og EURATOM at blive enige om kontrollens gennemførelse inden for bestemte tidsfrister. Sovjetunionen og USA kunne således i januar 1968 fremlægge en fuldstændig aftaletekst i 18 magts udvalget.

Allerede ved Sovjetunionens og USAs fremlæggelse i august 1967 af identiske, men ufuldstændige aftaleudkast var der skabt

et mere konkret grundlag for ikke-atommagternes bedømmelse af aftaletekstens overensstemmelse med deres synspunkter. Frem til afslutningen på den genoptagne 22. generalforsamling i FN i juni d. å. fremsatte en række ikke-atommagter — både uforpligtede og alliancedeltagere — kommentarer, kritiske bemærkninger og egentlige ændringsforslag til aftaleudkastet, der som følge heraf flere gange undergik ændringer, omend det må erkendes, at det ikke lykkedes de pågældende lande at få gennemført væsentlige ændringer.

Ikke-atommagternes vigtigste forslag og indvendinger kan opdeles i en række hovedgrupper.

1. Med udgangspunkt i den ovennævnte FN-resolution fra 1965 med dens krav om afbalancerede forpligtelser mellem atom- og ikke-atommagter har flere af sidstnævnte gruppe under ikke-spredningsforhandlingerne krævet modydelse fra atommagterne til gengæld for afkaldet på erhvervelse af kernevåben. Indien krævede således, at aftalen også skulle hindre, at kernevåbenlagrene øges, samt forpligte atommagterne til at optage forhandlinger om reduktion af deres lagre af kernevåben og fremføringsmidler. Sverige foreslog en helhedsløsning, hvorefter en fuldstændig prøvestopaftale og et produktionsstop for spalteligt materiale til militær anvendelse skulle gennemføres i sammenhæng med ikke-spredningsaftalen. En række lande tilsluttede sig disse og andre krav.

Det viste sig under forhandlingerne umuligt at få gennemført disse krav, men traktatens art. VI indeholder dog en forpligtelse til fortsatte forhandlinger om snarlig gennemførelse af nuklear nedrustning. Denne bestemmelse henvender sig naturligvis især til atommagterne, og fører disse forhandlinger ikke til resultater inden for en overskuelig fremtid, må man regne med risikoen for, at visse ikke-atommagter vil tage under overvejelse at bringe traktatens opsigelsesbestemmelser i anvendelse.

2. Under forhandlingerne fremkom Brasilien med et krav om, at ikke-atommagterne ikke skulle afskæres fra at gennemføre atomsprængninger med fredelige formål, idet der henvistes til, at disse lande ellers ville blive sat tilbage i teknologisk udvikling. Det er imidlertid den overvejende opfattelse,